

Bu alışma **Onuora-Oguno'** nın **A.C. Afrika'da Kalkınma ve Eğitim Hakkı**, **Palgrave Macmillan;2019** kitabını incelemektedir.



HARUN BİAKCI
harunbicakci@gmail.com
Orcid: 0000-0002-9222-6124

Kitap İncelemesi

Başvuru Tarihi: 30.05.20 19
Kabul Tarihi: 11.01. 2020



This study **A.C. Development and the Right to Education in Africa, Palgrave Macmillan; 2019** reviewing the book.

HARUN BİÇAKCI
harunbicakci@gmail.com
Orcid: 0000-0002-9222-6124

Book Review

Date Received: 30.05.2019
Date Accepted: 31.12.2019

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

Onuora-Oguno, A.C. Development and the Right to Education in Africa, Palgrave Macmillan;2019, 250 sayfa. ISBN 978-3-319-90334-7

A.C. Onuora-Oguno LL.B. (Ilorin), NLS (Nijerya), LL.M. (Pretoria), LL.D. (Pretoria), Ilorin Üniversitesi'nde Hukuk ve Uluslararası Hukuk Bölümünün öğretim görevlisidir. Aynı zamanda 2015 yılında doktora derecesini aldığı Pretoria Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi'nde de araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Azubike, sosyo-ekonomik haklara, azınlık haklarına ve engellilik çalışmalarıyla öne çıkan uluslararası insan hakları hukuku uzmanıdır. Azubike, Nijerya Yüksek Mahkemesi'nin ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Ofisi'nin de eski bir çalışanıdır (xv).

Kitap, on bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölüm genel bir girişi ve eserin kavramsal çerçevesini ortaya koymaktadır. İlerleyen bölümlerde ise eğitim hakkı ve temel eğitime dair ulusal ve uluslararası mevzuata dayalı olarak Afrika'daki eğitimin mevcut durumu ve sorunları ortaya konularak çeşitli örneklerle gözler önüne serilmektedir. Kitap, kalkınma ve eğitim hakkı arasındaki bağlantı kurarak analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, eğitimin kalkınma için önemini göstermektedir. Temel eğitim hakkı konusundaki zorlukları tartışmaya açarken Afrika ülkelerinde bu zorlukların karşılaştırmalı bir analizini sunmaktadır. Yazar, aynı zamanda, temel eğitim hakkını elde etmek için düzenleyici yasal çerçevenin gelişimini de ortaya koymaktadır.

'Right to Development and Education: An Introductory Note' bölümünde temel ve kaliteli eğitimin ve her bireye eğitim hakkı sağlanmasının önemi genel bir literatür taramasıyla okuyucuya sunulmaktadır. Eğitim ve kalkınma arasındaki bağlantıyı kurmaya çalışırken, eğitim hakkı kavramının ve bunun kalkınma üzerindeki etkisinin tartışmaya açılacağını belirtmektedir. Ancak, temel eğitime erişimin düşük olmasının az gelişmişlikte önemli bir rol oynadığına atıf yapmakta kalkınma ve eğitim arasındaki ilişki analitik olarak ortaya konmamaktadır. Kitabın dokunduğu bir başka husus da yargının bu konuda oynayabileceği rol ve temel eğitimin gerçekleşmesinde oynayabilecekleri roldür (6).

'Theoretical Framework and Benefits of Basic Education' bölümü, haklar, eğitim ve temel eğitimin içeriği, uluslararası yasal araçların anlaşılması konularına genel bir bakışı ortaya koyarak (28) temel düzeyde eğitimin temel bir hak olduğunu; ayrıca yeni insan hakları söyleminin altındaki kalkınmanın da temel bir hak olduğunu ele almaktadır. Daha sonra insan hakları ve eğitime kavramına ilişkin çok çeşitli kavramsal yaklaşımlara yer vermekte ve Afrika perspektifinden eğitimin kavramsal analizine girilmekte ve eğitim, herhangi bir toplumun kalkınmasını anlamlı bir şekilde etkilemek için uyarlanabilir olması gerektiği vurgulanmaktadır (10-19). Yazar, bir yandan örneğin, Nijerya'daki Igbo ve Yoruba kabilelerinin atasözlerinden alıntılar yaparak bu toplumların ayrımcılık karşıtı ve tüm insanların eşit olduğu düşüncesine sahip olduklarını göstermek isterken (20) diğer yandan da Nijerya'daki eğitim durumunun alarm verici seviyede olduğunu gözler önüne sermekte ve bireye verilecek eğitimin yasayla korunması gerektiği vurgulanmaktadır (22). Kavramları açıklarken yazarın kullandığı dil ve anlatım rahat anlaşılabilir şekilde ve akıcıdır. Diğer yandan, bu iki bölümde yöntemsel olarak ele alış biçimi zikredilmemektedir. Ayrıca, kavramsal çerçevesini ortaya koyarken kalkınma kavramı ve eğitim ilişkisinin detaylı irdelenmemesi önemli bir sorunsal. Hukukçu perspektifiyle kanun metinleri bağlamında literatüre bakış öne çıkmaktadır.

Üçüncü bölüm olan 'Obstacles Affecting Access to Basic Education' bölümü ise temel eğitime erişimdeki engellere odaklanmaktadır. Bu bağlamda, temel Eğitime Erişim Zorlukları, devlet icra kolunun başarısızlığı, adli zorluklar, engellilerin temel eğitimine erişim, altyapı ve kurumsal zorluklar, kültürel ve dini zorluklar, yolsuzluk ve etik zorlukları olarak betimlenip Nijerya örneğinde detaylı

olarak tartışılmaktadır. Temel eğitime erişim durumu, Afrika ülkelerinin çoğunda en düşük düzeyde olduğu ve Nijerya okul dışındaki çocukların en yüksek yüzdeye sahip olduğu ülke olarak zikredilmektedir (55). Nijerya'daki durum, Nijerya'daki temel eğitimin günümüzde harap olmuş veya yarı tamamlanmış binalarda, yetersiz masalarda, kalabalık sınıflarda, yetersiz öğrenim materyallerinde, yetersiz eğitilmiş ve motive olmuş öğretmenlerde çok kötü öğrenme koşullarından muzdarip olduğu için son derece yaygın olduğu vurgulanmaktadır. Yazara göre temel eğitimi ve diğer eğitim düzeylerini çevreleyen konular büyük ölçüde politikleşmiştir. Bu bölümde bahsedilen diğer ilginç bir husus ise dini ve kültürel yaklaşımlara dayanarak eğitimin açıkça reddedilmesidir (57). Örneğin, Boko Haram'ın faaliyetlerinin yanı sıra, kız çocuklarının erken yaşta evlenmesi ve almajiri pratiği, temel eğitime erişimi engelleyen diğer temel kültürel ve dini pratikler olarak tartışmaya açılmaktadır (70). Sadece 2012 yılında 'Nijerya'nın Borno eyaletinin başkenti olan Maiduguri'de 14 okulun yakıldığı, 7000'den fazla çocuğu resmi eğitimden mahrum kaldığı ve halihazırda düşük eğitilmiş bir bölgedeki kayıt oranlarını daha düşürdüğü ifade edilerek bunun bölgedeki temel eğitime erişimde ve okulların kapatılmasında bir azalmaya yol açtığı ileri sürülmektedir (79).

'Beyond Nomenclature: Special Education or Inclusive Education—Advocating Quality Basic Education' bölümünde, yazar, kapsayıcı eğitim ve özel eğitim konusunu tartışmaktadır. Engelli Çocukların da eğitilmiş olmalarını sağlamak amacıyla, Nijerya gibi çoğu Afrika ülkesinin de özel eğitim kavramı benimsendiği dile getirilmektedir (91). Yazara göre, özel eğitimin ve temel eğitimin mevcut yapısı hem erişimin artmasını hem de kalitenin artmasını sağlamada başarısız olmuştur (92). Sonrasında, özel ve kapsayıcı eğitim kavramları detaylı olarak açıklanmakta; Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme ve diğer küresel ve bölgesel insan hakları araçlarının yeri tartışılmaktadır (93). Bölümün devamında ise önceki bölümde olduğu gibi sadece Nijerya'ya dair yasal mevzuata ve örneklerle yer verilmektedir.

'African Perspective of Education: A Catalyst for the Desired Africa of Tomorrow?' bölümünde, kalkınmanın gerçekleşebilmesi için eğitimin Afrika'nın bakış açısıyla yeniden kavramsallaştırılması gerektiğini savunmaktadır. Afrika paradigmasına dayanan eğitim kavramını yeniden düşünmenin önemi, Afrika'daki eğitim teorisi ve pratiğinin genel karakterinin ezici bir şekilde Avrupa veya Avrupa merkezli olduğu algısı üzerine kurulu olması dolayısıyladır. Yazar, Afrika eğitim sistemi özgünlükten yoksun ve hatta varolmadığı eleştirilerini reddetmektedir (109). Afrika'da Batı medeniyetinin gelmesinden önce yaygın olan eğitim türü, genellikle Afrika geleneksel eğitimi veya çeşitli toplulukların yerli eğitimidir (indigenous education). Yazara göre, yazılı olmayan bir kültüre bağlı oldukları için eğitim ve eğitim felsefesinin Afrika'ya yabancı olduğu iddiası, Sokrates'in bile felsefesinin çoğunu yazmadığı savıyla çürütülebilir. '(110). Bölümün ilerleyen kısımlarında ise sömürgeci eğitim kavramı ve sömürgeci eğitim sisteminin ortaya çıkışını tartışmaktadır. İlk misyonerler tarafından Afrika'ya getirilen İngiliz eğitim sisteminin, yalnızca Kraliçe'nin sömürgeci fethinde sömürülen ülkede temel idari destek alınması için gerekli bilgiyi sağlayacak şekilde kurgulandığı savunulmaktadır (115). Eğitim tarzlarının sömürgeci girişiminin "Afrika'nın komünal yaşam tarzına karşı bireyselci ahlak" ile dolu olduğu ve bunun sistemin Afrika toplumuna yabancı olduğuna dikkat çekilmektedir (116).

'Human Right or Human Capital Approach: Walking the Path to Actualisation of Access to Basic Education in Africa' bölümü, insan hakları ya da beşeri sermaye kavramının tartışmasını eğitime aktarmakta ve insan hakları yaklaşımının benimseme gerekliliğinin altı çizilerek yargının rolünün incelenmesinin ardından sonuçlanmaktadır. Yasal mevzuata dayalı bir analiz yapılırken

Yapısal Uyum Politikası (Structural Adjustment Policy-SAP) gibi çeşitli beşeri sermaye ekonomik politikalarının temel eğitime erişim üzerindeki etkisi tartışmaya açmakta ve SAP'nin etkisinin, en savunmasız olan kadın ve kız çocuğu olan bireyler üzerinde olumsuz etkisi olduğunu belirterek Dünya Bankası'nın katı şartlarının eğitime erişimi zorlaştırdığı savunulmaktadır (131-132). Diğer yandan, mahkemelerin eğitim hakkına göre karar vermelerinin, küresel ve bölgesel insan hakları araçlarına dayanarak eğitim hakkının kullanımında mahkemeler merkezi role sahiptir. Yazara göre, yargının eğitim hakkının mahkemeye alınmasındaki rolü politika inceleme eylemleri olacak ve mahkemelerin rolü politikaların doğası gereği hiçbir şekilde ayrımcı olmamasını sağlamak olacaktır (134-135).

'Comparative Analysis of Jurisprudence Governing Basic Education' başlıklı yedinci bölüm, bir önceki bölümün sonunda kısaca değindiği eğitim hakkının gerçekleşmesini sağlamada mahkemelerin rolünü ayrıntılı olarak tartışmaktadır. Sonrasında, temel eğitimi düzenleyen mevzuatın karşılaştırmalı bir değerlendirmesini yapar. Yargının, temel bir eğitim hakkının hiçbir şekilde taviz vermemesini sağlamaya yönelik tüm yasaların ve uygulama sürecinin uygun şekilde yorumlanmasına ve uygunluğunun sağlanmasında hakem rol oynaması gerekliliğini vurgular (137). Bölüm Güney Afrika ve Hindistan'daki temel eğitimin yasal çerçevesini inceleyerek, göze çarpan bazı sorunları ortaya koyarak ve sonrasında her iki yargı bölgesindeki temel eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde yargı yetkisini inceleyerek devam eder (138). Bölümün devamında temel eğitimin Hindistan'daki yerine ve temel eğitime Hint bakış açısına yer verilmektedir. Afrika'daki eğitim ve kalkınma başlığı taşıyan eserde Hindistan örneğine neden gerek duyduğuna ilişkin yeterli açıklamaya yer verilmeden Hint perspektifinden bahsedilmesi önemli bir yönetsel eksikliklerdir.

Sekizinci bölüm olan 'The African Human Rights Response to Access to Basic Education'da, Afrika insan hakları sisteminin, kıtadaki eğitim sorununu çözmedeki yanıtına dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda, buradaki analizin temel amacı, ulusal STK'ların Afrika Birliği insan hakları kurumlarının içtihatlarıyla nasıl etkileşime gireceklerine dair bir içgörü sağlamaktır (179). Diğer Afrika ülkelerinde eğitim alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarından çok kısa olarak bahsedip bölümü bitirmektedir. Önceki bölümlere kıyasla ilk defa birçok Afrika ülkesindeki eğitime ilişkin komite ve komisyonları tartışmaya açmaktadır. Ancak, burada da mevzuatçı bakış açısı öne çıkmaktadır.

'Repositioning Institutions for Realisation of the Right to Basic Education' başlığını taşıyan dokuzuncu bölümde, erişimi gerçekleştirme ve kalkınmayı geliştirme arayışının ancak yasalarla kurumlar arasındaki sinerji ile sağlanabileceği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, yazar, geleneksel kurumların ve toplulukların da eğitime erişim yoluyla kalkınma dürtüsüne dahil olmaları gerektiği kanaatinde (193). Sonuç olarak, geleneksel yöneticilerin rolü, içindeki temel eğitime erişimin artırılmasında yasa, devlet ve toplum arasındaki önerilen sinerji içinde göz ardı edilemez. Çünkü, yazara göre, geleneksel yöneticilerin çeşitli Ulama'yı etkileyip etkilememesi yararlı olacaktır (202). Bu bağlamda, geleneksel kurumları ve geleneksel yöneticileri çekmek, temel eğitime erişim hakkının gerçekleştirilmesinde kilit noktalar olarak görülmektedir. Ayrıca, Uluslararası sivil toplum kuruluşları ve diğer bağış kuruluşları, eğitimi mümkün kılma arayışında çok önemli olduğu da ifade edilmektedir (203). Zorlukların bağışlarla bitmediği, bağışlanan fonların hedef noktalarına ulaşmak için etkin bir şekilde yönetilip kullanıldığından emin olunması gerektiği yinelenmektedir.

Yazar son bölüm olan, Conclusions and Recommendations kısmında kısa bir şekilde eğitimin Afrika'nın kalkınması için çok önemli olduğuna ve Afrika'nın kalkınması için eğitime daha fazla erişim sağlamak için hukukun, bireylerin, devlet aygıtlarının birlikteliğinin gerekli olduğunu vurgulayarak çalışmayı bitirmektedir (209-210). Sonuç kısmının zayıf kaldığı ve öneriler kısmının ise yetersizliği hissedilmektedir. Bu bölüm biraz daha detaylı şekilde ele alınıp kurgulanabilirdi.

Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcılığı Ofisinde eski bir memur ve Nijerya Anayasa Mahkemesi'nin hukuki danışmanı ve avukatı olması hasebiyle bir devlet elitinin gözünden kavramsal ve uygulamalı olarak Afrika'da eğitim hakkı ve insanın özgürleşmesi ve güçlenmesinde eğitimin öneminin farklı örnekler eşliğinde gözler önüne sererek alanda önemli bir boşluğu doldurabileceği söylenebilir. Ancak kitabın kurgulanışı ve yazımında temel bir eksiklik söz konusudur. Yazar, eserine her ne kadar Afrika'da eğitim hakkı ve kalkınma ismini vermiş olsa da eserin hem kuramsal tasarımında hem kalkınmacı bir perspektifle yaklaşıldığı iddia edilen yerlerde "kalkınma" kavramı kuramsal ve toplumsal hayata yansımaları bağlamında izlenememektedir. Hukuki bakış açısı ve ulusal/uluslararası mevzuat ve bunların yorumlanması eserde baskındır. Bu bağlamda, kitabın başlığında "development" kavramının olmaması daha yerinde bir tercih olurdu. Çünkü, kalkınma tartışması bağlamında analitik ve söylemsel bir birlik sağlanamamıştır. Dikkat çeken diğer eksiklik ise yazar başlıkta Afrika bağlamında genel tartışma açacağı izlenimini verse de eser Nijerya, Güney Afrika, Hindistan'a dair verilen örnekler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Neden bu ülkelerle çalışmanın sınırlandığı ya da diğerlerine yer verilmediğine ilişkin yöntem kısmında detaylı bir bilgi sunmamaktadır.